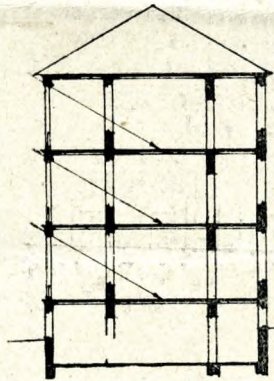

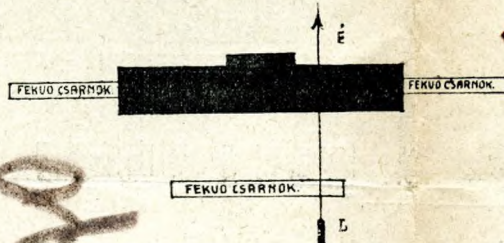
Budapesti Dunapartok építőművészeti jelentősége.

(Fábián Gáspár fölolvasása a Magyar Mérnök- és Építész-Egyletben februárius 18-án.) (Vége.)

Örömmel emlékezünk meg itt, az „Építő Ipar — Építő Művészet” 1917. szept. 9. és 16-iki számában megjelent ama nagyszabású tanulmányról, melyben *Francsek Imre*, a Szent-Margit-sziget északi csúcsán tervezett Dunahídnak a szigettel való kapcsolatát tárgyalta és két gyönyörű képen be is mutatta. Jól esik látnunk és leszögeznünk a tény,

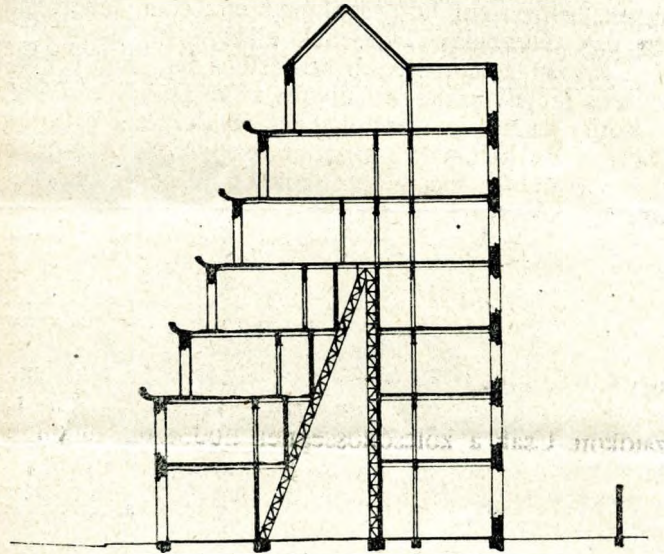
1. ábra. A szobák elé épített fekvőcsarnok.

2. ábra.

(A budakeszi új Erzsébet-szanatorium ismertetéséhez.)

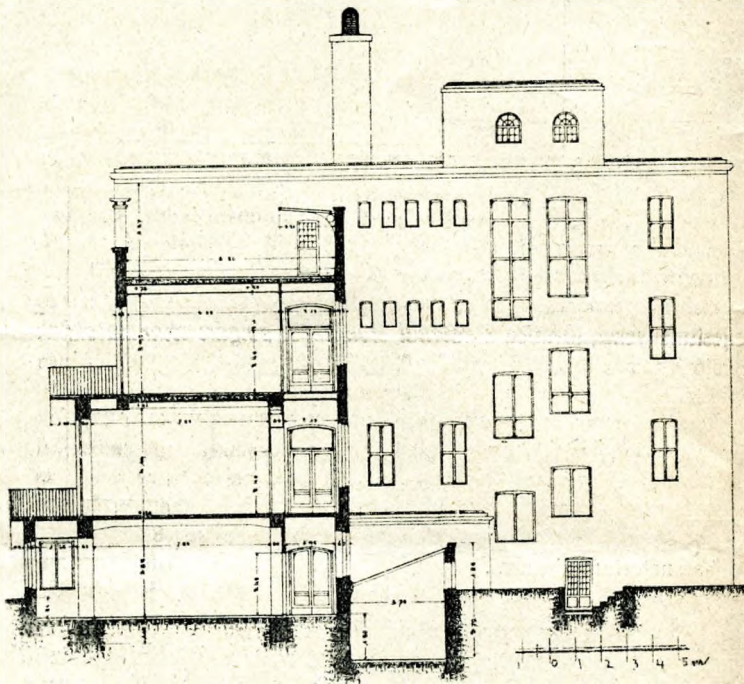
jelzi ama kor kulturájának, melyben az illető műtárgy épült. Egy szépen megépített és az építő művészet hímporával bevont alkotás tehát nem csupán a jelen szükségletét van hivatva kielégíteni, hanem a jövő számára emlék gyanánt épül — tanúbizonyságul és fokmérőjéül az elmúlt

3. ábra. A „maison à gradins” metszetsémája.

hogy vannak napjainkban isideális gondolkodású és a jövőbe tekintő szakemberek, kik évtizedekkel előre kijelölik az utódok számára a helyes irányt, melyet azoknak mindig szemmel kell tartaniok, ha azt nem akarják, hogy egykor a fejlődő Budapest épp oly elháríthatatlan akadályokba ütközzék Dunahídjainak elhelyezésekor, mint a múltban minden egyes budapesti híd ütközött, — éppen a terv nélküli való fejlődés folytán.

Súlyos igazságokat tár elénk, mintegy intő figyelmeztetés gyanánt, mikor rámutat, hogy: „Tudvalevő dolog,

5. ábra. A budakeszi Erzsébet-szanatorium keresztmetszete.

hogyan a jövő időnek szánt műszaki alkotásokban, ha azok az építőművészet befolyásával létesültek, szépművészeti szempontból mindig többet kellett nyújtani a legszükségesebbnél, mert ezek a műalkotások mérőköveit képezik annak beláthatatlan hosszúságú országútnak, melyben egy nemzet kulturája halad és minden egyes mérőköve fejlettségi fokát

idők kulturális fejlettségének és buzdító példája gyanánt a jövő nemzedék fokozatos előrehaladásának és fejlődésének. Ezekben a nyomokon kell haladnunk, szemünket mindig a jövőre irányítva, ha méltók akarunk maradni önmagunkhoz, és a hatalmas feladatokhoz, melyek ma még megoldatlanul merednek felénk, melyeknek jó vagy rossz elintézése tőlünk függ, valamint a felelősség is teljes egészében reánk hárul. Itt meg kell szünni minden kicsinyes szempontnak, minden önzésnek, hiúságnak és személyes torzalkodásnak. Itt a legtisztább, a legideálisabb, vállvetett munkára van szükség, hisz nemcsak a múlt bűneit helyre-ütni és mulasztásait pótolni, hanem a jövő kialakulását megoldani is a mi feladatunk!

Es jaj nekünk, még inkább jaj a jövő nemzedéknek, ha *mi nem tudunk* hivatásunk magaslatára fölemelkedni és az igazságot megismerni képteleneknek mutatkozunk; avagy megismerve azt, kicsinyes szempontokból ellene tusakodunk, csak azért, hogy a dicsőség ne ennek vagy annak jusson osztályrészül. Minden erőre szükség van, „viribus unitis” kell munkába állni, hisz a legszentebbről, a legnagyobbbról van szó: Magyarország fővárosának: *Nagy-Budapest jövőjének megalapozásáról!*

Mik tehát a legszükségesebb és legsürgősebb teendőink? Mindenekelőtt és elodázhatatlanul meg kell indítani az akciót *Nagy-Budapest méltó szabályozó tervének elkészítésére!* Már is mulasztás terhel bennünket! Ime négy esztendő állott rendelkezésre, négy oly év, mikor minden építőművészeti tevékenység szünetelt, mikor e haza legkiválóbb fia, minden erejüket eme magaslatos feladat megoldására szentelheték volna. Sok aprólkos bajaink között erről megfeledkeztünk. De már itt a 12-ik óra, tovább nem késlelkedhetünk! A áború után meginduló élet hömpölygő áradatát *kész kereteknek* kell várnia; különben ismét évtizedekre kiható, helyrehozhatatlan hibák keletkeznek és Nagy-Budapestről legszebb álmunk és reményeink ismét szomorúan megsemmisülnek.

A nagyszabású, az egész város területét felölelő szabályozó terv mellett speciális gondot kell fordítani a főváros szívének, lüktető erejének, a nagy Duna partjainak méltó kiképzésére. Még van rá mód, helyzet, körülmény, minden, hogy itt csodás vízparti városrész fejlődjék, egy magyar Velence, fenséges középületekkel, pompásnál pompásabb városképekkel! Abban a szerencsés helyzetben vagyunk

ma még — épp bizonyos elmaradottságunk következtében —, hogy a legtöbb középületünk építés előtt áll. Im első sorban a városháza, azután a miniszteriumok, városi és állami nagyszabású középületek.

Össze kell írni mindezeket annak kimutatásával, mekkora terület igényelnek és a városszabályozó tervbe már akként beilleszteni, hogy azok ne szétszórtan, hanem lehetőleg *egy* útvonalon nyerjenek elhelyezést, mely útvonal első sorban a legnagyobb szabású, a legszebb fekvésű, a főváros legjellegzetesebb útvonala: *a Dunavonal* legyen!

Külön eszmei pályázatokat kell rendeznünk a budapesti Dunapartok bizonyos szakaszainak egységes és monumentális beépítésére, megjelölve azokat a középületeket, melyek egy-egy szakaszon helyet foglalhatnak.

Oly nagyszabású, oly nagy horderejű, egy világváros képeire oly döntő hatású a Dunapartok beépítésének a kérdése, hogy nem idegenkednénk e feladatra *nemzetközi* pályázattól sem! Megtették ezt más külföldi világvárosok is, egy-egy speciális fontosságú városrész szabályozó terveinek elkészítésekor. És büszkén rámutathatunk, hogy magyar városépítő művészeink nem egyszer arattak sikert ily pályázatokon. Csak a kölcsönösségnek hódolunk, mikor mi is tartjuk városunk jövőendő nagyságát oly fontosnak, hogy a világ legelső mestereinek esetleges közreműködéséről eleve nem mondunk le.

Budapestnek nagyinak, szépnek, fenséges megjelenésűnek kell lennie; hogy azzá legyen, az első lépéseket nekünk kell megtennünk és pedig haladéktalanul!

Hogy pedig akciónkat siker koronázza, meg kell állapítanunk hadi tervünket!

A múlt megmutatta, hogy a műszaki emberek, bármily fenséges, világra szóló városrendező terveket lennének is képesek produkálni, azoknak megvalósításához ők maguk gyöngék, elégtelenek. Sőt erre a célra az államhatalom támogatásának teljes súlya sem elegendő még. Ne feledjük, hogy Bécs belvárosának szabályozását és annak óriás költségeken való kiépítését a *császár akarata* indította meg és hajttatta végre! Szolgáljon ez a mi számunkra is intő és buzdító például. Ragadjuk meg az alkalmat, a háború dicsőséges befejezését, és irányítsuk ifjú királyunk figyelmét országa fővárosára, hogy azt *az Ő akarata tegye nagygyá*, széppé, világvároshoz méltóvá, amiként Bécszet azzá tette elődének akarata.

Királyunk szeret bennünket és hálás lesz érte, ha módot nyújtunk számára, hogy nevét ily módon, az ország fővárosának nagygyá tételével a történelem lapjaira, valamint a magyarság szívébe bele írhasssa.

E magasztos cél lebegjen tehát szemeink előtt Nagy-Budapest szabályozásának előkészítésében, tárgyalásainkban és intézkedéseinkben. Ha így e hatalmas akcióhoz Ő Felsege akarátát megnyerjük, az Ő égise alatt bizonyára mihamar ki fog épülni Magyarország új, nagy és szépséges fővárosa! *Úgy legyen!*